



HUIDIGE ACTIVITEITEN

Auke ten Hoeve
1957

Statistiek in het algemeen en demografie in het bijzonder, hebben centraal gestaan binnen mijn loopbaan. Het is toegepaste wiskunde binnen beleidsvorming, -uitvoering en -monitoring. Op dit moment is de kwaliteit daarvan zorgelijk.

Wat

Het actualiseren van statische beleidsmodellen. In het verlengde daarvan beleidsonderzoek enerzijds en het schrijven van publicaties en lezingen anderzijds.

Hoe

Dat vindt plaats binnen en vanuit Invisor Academy (onderdeel van [Invisor kenniscentrum](#)). Daarbinnen wordt expertise (op verschillende vakgebieden) gedeeld en multidisciplinair onderzoek ondersteund.

Waarom

Een navigatiesysteem is haast niet meet weg te denken in een auto. We vinden het redelijk normaal om daarvan gebruik te maken. Daarbij worden aan de gebruiker verschillende scenario's aangeboden met een systeem. Namelijk, snelle route, kortste route en zuinigste route. Soms per scenario ook meerdere alternatieven. Onderweg weet je de weg te vinden met dat systeem. Daarbij kijkt dat systeem vooruit. Als er blijkt dat op de beoogde route onverwachtheden zijn, dan past het systeem automatisch de route aan.

Een statistisch beleidsmodel is een navigatiesysteem voor beleidsmakers en -bepalers. Je kunt daarmee de route bepalen eveneens met behulp van scenario's. Je kijkt daarmee vooruit. Zijn er onverwachtheden (positief of negatief) dan kun je direct de route aanpassen (al dan niet met behulp van scenario's.).

Wat wij doen, is zorgen dat dit 'navigatiesysteem' goed functioneert en daarmee bruikbaar blijft voor beleidsmakers en -bepalers. Maar, beleidsmodellen is niet alleen voor hen. Het is ook een communicatiemiddel met actoren en burgers. En, dan is het zaak dat dit 'systeem' naar behoren functioneert. Je kunt met dat beleidsmodel de juiste keuzemogelijkheden op tafel leggen om tot een keuze te komen met voldoende draagvlak. En, als dat draakvlak er niet is, dat je dan toch kan aangeven waarom je als bestuur deze keuze wel maakt (volgens het principe van 'pas toe en leg uit').

Wat nu aan de orde is, is dat men wel een 'navigatiesysteem' heeft, maar de updates zijn nooit uitgevoerd. Bovendien wijkt de aanpak in Nederland stek af van wat men wereldwijd in alle landen doet en hierdoor ook een goede monitor ontbreekt.

Hierdoor heb je geen goedwerkend 'systeem' meer. Data ontbreekt of onvolledig, systeem kent niet de actuele routes, men denkt dat deze routes er zijn (als aanname) en men is niet blijvend nagegaan welke mogelijk onverwachtheden al onderkent kunnen worden, waardoor onderweg nog beter geanticipeerd daarop kan worden en een alternatieve route ontstaat om tot beoogd doel te kunnen bereiken. Maar bovenal, onverschilligheid bij de 'gebruiker' daarvan of dat men een verkeerd beeld heeft bij wat een beleidsmodel is en wat daarvan de meerwaarde kan zijn. Al-met-al, de vlag hangt er niet goed bij. Het is niet blindvaren.



Toelichting

Nederland was binnen Europa, samen met Duitsland, zwaar beschadigd uit de WO2 voortgekomen. Dankzij [Marchallhulp](#) was het mogelijk om weer daarvan te herstellen. Er was overal een tekort, ook aan bouwmaterialen om woningen te herstellen of te herbouwen.

Er was woningnood en families woonden bij elkaar in. Kantoorpanden werden ontruimd en noodbarakken verschenen. Vanwege het tekort aan materialen enerzijds en de woningnood anderzijds heeft de Rijksoverheid tijdelijk de regie genomen. Er was ook hulp van buitenaf (door middel van een schenking), zoals houtenwoningen vanuit Zweden, die als bouwpakket werden geleverd.

Tijdelijk wil zeggen: tot begin 80'er jaren. Dat werd de wederopbouw van de woonmarkt genoemd. Maar, gaandeweg werden burgers moe van de term Wederopbouw. Daarom werd het Stadsvernieuwing genoemd. Maar, hoe het ook noemt, het is afgerond. Dat was wel later dan wat men had verwacht. Dat had te maken met de babyboom. Hierdoor waren er nog meer wooneenheden nodig.

Overigens, deze woningnood is niet alleen veroorzaakt door oorlogsschade. In de jaren voor de oorlog was er een economische crisis en dat heeft de Regering bestreden door mensen aan het werk te krijgen in de Bouwsector. Dit door woningbouw te stimuleren. Het mes sneed daardoor een twee kanten. Door de oorlog is dat stil komen te liggen en is er ook een achterstand ontstaan. Verder, vorderde de bezettingsmacht alle capaciteit en materialen binnen de bouwsector voor het realiseren van militaire verdedigingswerken.

Deze wederopbouw was nodig om een probleem op te lossen. Curieus is, dat deze wederopbouwprogramma ook het probleem vergroete. Vanuit de periferie (waar nauwelijks wederopbouw nodig was) zijn mensen (met hun gezin) geronseld om in andere delen van het land te komen wonen en werken, terwijl daar nog niet genoeg woningen waren.

Mijn loopbaan is begonnen in de Stadsvernieuwing, maar qua aard van de projecten had het nog steeds te maken met oorlogsschade. Daarna was ik binnen de Rijksoverheid budgetbeheerder van alle bouwgerelateerde financiële stromen binnen de Rijksoverheid vanwege deze wederopbouw. Er waren tal van regelingen om de bouw van wooneenheden te stimuleren en aan te jagen. Het was toen de grootste uitgavenpost op de Rijksbegroting.

Dat goed doen, vraagt om onderbouwing van dat bouwprogramma met behulp van prognoses. Demografische cijfers staan dan centraal. Het was voortdurend monitoren, zowel landelijk als regionaal als per gemeente en per wijk/dorp. En, de planning daarmee differentiëren en daarmee het geld verdelen over het land.

Ook al was de wederopbouw al achter de rug, de bouw lag daardoor niet stil. Het was alleen in rustig vaarwater gekomen, de woonmarkt was weer beheersbaar. Het accent verschoof naar verbeteren van de voorraad met wooneenheden. De levensduur van de eerste woningen in het kader van de wederopbouw, was beperkt plus dat deze niet (meer) voldeden aan de woonwensen van de woonconsument. Er is dan een transformatie van de voorraad nodig. Er zijn nieuwe en andere woonproducten nodig.

Daardoor werden tal van grote (regionale) projecten opgestart, onder andere in Noord-Nederland. Dat werd ook ondersteund met demografische cijfers enerzijds en cijfers over de marktontwikkeling anderzijds. Toen al zag ik (in Noord-Nederland) aan het einde van de negentiger jaren de onderzoekers en beleidsmakers worstelen met de demografische ontwikkelingen (in dat landsdeel) in de nieuwe eeuw (de eeuw waarin we nu

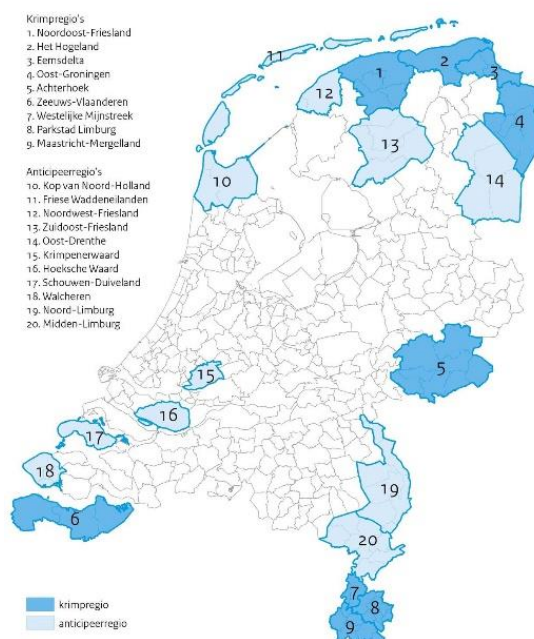


leven). De uitkomsten van onderzoek sloot niet aan bij de ambities van bestuurders (toentertijd). Het was meer-meer-meer, terwijl deze uitkomsten dat temperde. De opstelling van deze bestuurders en vooral hoe zij omgingen met de uitkomsten van dat onderzoek en de twijfels daarbij bij beleidsmakers, is voor mij reden geweest om hiervan afstand te houden. Ik ben toen daarom weggegaan. Ik wenste niet daarmee geassocieerd te worden.

Wat deze onderzoekers en beleidsmakers toen niet hebben kunnen bevroeden, is dat de gevolgen van bevolkingsdaling in 2011 duidelijk merkbaar werden. Bestuurders hadden totaal daarmee geen rekening gehouden (en willen houden). Het was geen groei, maar (ook) krimp.

De eerste krimpdorpen dienen zich aan, beelden die we alleen kennen in andere landen. En, hoe dat nu opgelost kan of moet worden, was een proces dat totaal vast was gelopen door welles-nietes. Er is toen een beroep op mij gedaan, door als wethouder van buitenaf aan te treden. In die rol heb ik de eerste krimpdorp (Ganzedijk) in Nederland mogen saneren. De helft van dat dorp stond leeg. Daarom zijn er én huur- én koopwoningen actief uit de markt gehaald en gesloopt. De rest is gerenoveerd en actueel gemaakt.

Voor deze aanpak was veel (nationale- en internationale) belangstelling. Het was uniek. Het heeft laten zien, dat preventief beleid goedkoper is dan curatief beleid. Bij dit project was er sprake van curatief beleid. Er was niet tijdig en adequaat geanticipeerd op bevolkingsdaling. Om voortaan (in Nederland) te komen tot preventief beleid (binnen alle beleidssectoren) zijn er binnen de Overheid commissies en werkgroepen (door Het Kabinet) ingesteld. Verder zijn er krimpregio's expliciet gemaakt.





In elk geval is hiermee glashelder geworden, dat beleidsmodellen – kwalitatief gezien – niet goed zijn. Dat blijft uitgaan van alleen groei. Opvallend is ook dat (vanaf 2014) niet de moeite wordt genomen om deze modellen te verbeteren. Tot verbeteringen te komen werd niet gesteund door Het Kabinet. Ook Het Parlement heeft niet daarop gestuurd. Anno 2023 begint langzaam maar zeker wel het besef te ontstaan dat de cijfermatige onderbouwing van het beleid beter moet.

In 2022 heb ik al een verkennend onderzoek verricht. Sommige beleidsmodellen stammen nog uit de periode van de Wederopbouw en zijn niet of nauwelijks aangepast aan de nieuwe werkelijkheid daarna. Vanaf de tachtiger jaren (en daarmee na het einde van de wederopbouw) is de werkelijkheid meer-en-meer gaan differentiëren. Dat zie je niet terug in deze beleidsmodellen.

Door uit te gaan van deze verouderde modellen, wordt er ook niet goed gemonitord en de verkeerde data verzameld. Of, dat men nog steeds deze data wil verzamelen, maar niet meer te vinden zijn (door deze differentiatie) en derhalve data ontbreekt om überhaupt nog te kunnen blijven werken met deze beleidsmodellen.

Maar, er speelt meer mee. De deskundigheid ontbreekt. Vanaf de tachtiger jaren is stapsgewijs afscheid daarvan genomen. Het zijn nu generalisten, maar zonder kennis van wiskunde in het algemeen en kennis van statistiek en demografie in het bijzonder. Daardoor is de Overheid, maar ook organisaties, onthand. Het effect daarvan wordt versterkt door het verzamelen van data aan banden te leggen. Het wordt gezien als een kostenpost (waarvan men de meerwaarde niet ziet).

Thans verkeren we in een nieuw tijdperk. De recepten van voorheen, werken niet in de nieuwe tijdperk. Er zijn dan andere recepten nodig. Daartoe komen vraagt om gedegen analyses. Daar loopt men nu op vast, terwijl er zoveel bronnen zijn met data. Dat vraagt om samenwerking. Je kunt deze taak niet meer delegeren naar een partij. Dat begint met het over-en-weer toegankelijk maken van deze bronnen. Alleen een 'navigatiesysteem' hebben is niet voldoende. Het staat en valt met de beschikbaarheid van (kwalitatief goede) data.

Beleidsmakers en -bepalers zitten niet in de positie om dat te kunnen realiseren (door gebrek aan kennis). Binnen de Overheid, organisaties en bedrijven wordt met veel interesse onze verrichtingen gevolgd en wil men gebruik maken van de resultaten. Dat ondersteunen wij (vanuit de Academie) ook met lezingen, cursussen etc. om het kennisniveau bij beleidsmakers en -bepalers te verhogen.

Binnen het onderwijs in het algemeen wordt geen of onvoldoende aandacht gegeven aan het vak Statistiek (en leert kritisch na te denken). Het heeft ook te weinig interesse bij mensen, men vindt het geen leuk vak. Of, afgedaan als: de toekomst is niet te voorspellen. Echter, met beleidsmodellen wordt nimmer de toekomst voorspelt, het geeft wel zicht op dat wat mogelijk aan de orde kan zijn en hierdoor beter kan anticiperen op dat wat je op je weg kan tegenkomen (zoals een navigatiesysteem).